

تولید منابع آموزشی غیرمکتوب؛ افزایش کیفیت، سرعت و سهولت آموزش

نظری و مهارت‌های دانش‌آموزان مشاهده می‌شود. از سوی دیگر، گاه تولیدکنندگان و واردکنندگان تجهیزات آموزشی نیز نیازها و معیارهای مورد نیاز آموزش و پرورش را دقیقاً نمی‌شناسند و این موضوع موجب تولید محصولاتی مغایر با نیازهای آموزشی می‌شود.

همچنین، رشد فزاینده شرکت‌ها و مؤسسه‌های تولیدکننده محصولات آموزشی و استقبال اولیای تعلیم و تربیت، از معلم تا والدین، از این محصولات، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی را برآن داشت تا وارد صحنه شود. این سازمان براساس وظیفه ذاتی خود منابع استاندارد را تهیه و معرفی کرد و با طرح موضوع در شورای عالی آموزش و پرورش، در تاریخ دوم شهریورماه ۱۳۸۹، آیین‌نامه اجرایی سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی (مواد و رسانه‌ها) را به تصویب رساند. به علاوه با سیاست‌گذاری، استانداردسازی و هدایت تولید منابع آموزشی و تربیتی مرتبط با برنامه درسی و همچنین، تبیین سیاست‌ها، هدف‌ها، برنامه‌ها و انتظارات آموزش و پرورش در حوزه تولید منابع آموزشی، به ارزیابی و بررسی علمی منابع آموزشی مفید و متناسب با برنامه درسی می‌پردازد، با فراهم آوردن امکان تبادل نظر و تجربه میان اندیشمندان، صاحب‌نظران، پدیدآورندگان و تولیدکنندگان منابع آموزشی، در راستای تدوین راهبردها و استانداردسازی تولید محصولات آموزشی می‌کوشد و محصولاتی را که در این راستا تولید شده‌اند، به جامعه تعلیم و تربیت معرفی می‌کند.

رشد روزافزون دانش، همراه با رشد فناوری، به‌خصوص در زمینه فناوری آموزشی، به‌طور دائم فرایندهای یاددهی و یادگیری را در درون و بیرون محیط‌های آموزشی تحت تأثیر قرار می‌دهد. پیشرفت علوم و فنون، دانش‌های جدیدی را مطرح می‌سازد که به نیازهای جدید انسان‌ها پاسخ می‌گوید و موجب آموزش با سرعت، سهولت و کیفیت بیشتری انجام شود. به همین دلیل، بسیاری از صاحب‌نظران، بهره‌گیری از فناوری آموزشی را توصیه می‌کنند.

همچنین تحولات دنیای معاصر در زمینه فناوری موجب شده است، نیاز روزافزون به داشتن نیروهای متخصص و کارآمد بیش از پیش احساس شود؛ انسان‌هایی که بتوانند تحولات و نیازهای روز جامعه را بشناسند و از عهده انجام کارها برآیند. برای رشد چنین انسان‌هایی آموزش و پرورش باید بتواند دانش و مهارت لازم را به آن‌ها منتقل کند و این امر مستلزم سرمایه‌گذاری‌های جدی در بخش آموزش است. مدرسه‌ها نیز باید دارای امکانات و تجهیزات آموزشی مناسب برای انجام فعالیت‌ها و دستیابی به هدف‌های خود باشند. اما این تجهیزات زمانی می‌توانند مفید واقع شوند که از ویژگی‌ها و توان و کارایی لازم برای استفاده معلمان و دانش‌آموزان برخوردار باشند.

نبود تعریف مشخص برای ویژگی‌ها و نیازهای آموزشی در زمینه امکانات و تجهیزات آموزشی موجب شده است، مدرسه‌ها از تنوع، کیفیت و ارزش تجهیزات آموزشی و اصول فنی تجهیز مدارس آگاه نباشند و بدین لحاظ فاصله محسوسی میان دانش

جدول ۱. آمار و وسایل، تجهیزات و رسانه‌های آموزشی و کمک‌آموزشی رسیده به دفتر در سال‌های ۹۵-۱۳۹۱

ردیف	سال	وسيله	نرم‌افزار	فیلم	جمع کل منابع	تأیید شده	تأیید نشده	بررسی مجدد
۱	۱۳۹۱	۹۶	۵۳	۷	۳۱۲	۴۰	۹۷	۱۹
۲	۱۳۹۲	۷۵	۱۳۱	۱۲	۲۱۸	۱۱۸	۶۶	۳۴
۳	۱۳۹۳	۹۲	۱۶۳	۱۳	۲۶۸	۵۷	۹۴	۱۱۷
۴	۱۳۹۴	۱۲۲	۵۳	۱۱	۱۸۶	۱۰۰	۳۲	۵۴
۵	۱۳۹۵	۱۷۵	۷۰	۲۳	۲۶۸	۱۳۷	۲۳	۱۰۸
	جمع کل	۵۶۰	۴۷۰	۶۶	۱۰۹۶	۴۵۲	۳۱۲	۳۳۲
	میانگین	۱۱۲	۹۴	۱۳	۲۱۹	۹۰	۶۲	۶۶

بر این اساس، معاونت سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی (مکتوب و غیرمکتوب) طی سال‌های اخیر، به منظور آشناسازی مؤلفان و ناشران با استانداردها و معیارهای تولید کتاب و محصولات آموزشی و تربیتی، خصوصاً از منظر برنامه درسی، در مجموع بیش از ۳۰ راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی برای موضوع‌های درسی دوره‌های متفاوت تحصیلی و دو سند ویژگی‌های اختصاصی نرم‌افزار آموزشی و فیلم آموزشی آماده و منتشر کرده است. ۱۱ سند نیز در حال آماده‌سازی است که انتظار می‌رود تا پایان تابستان ۹۷ منتشر شود.

گروه کنترل کیفیت مواد، وسایل، رسانه‌ها و تجهیزات آموزشی

براساس بند ۴ ماده ۲ قانون تشکیل سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مسئولیت کنترل کیفیت محتوایی و فنی محصولات آموزشی اعم از وسیله، نرم‌افزار و فیلم آموزشی، بر عهده این سازمان است. اگرچه سابقه ارزیابی محصولات به سال ۱۳۸۰ می‌رسد، ولی «گروه کنترل کیفیت مواد، وسایل، رسانه‌ها و تجهیزات آموزشی» از سال ۱۳۹۱ رسماً کار خود را آغاز کرده است. آمار محصولات مورد بررسی از سال ۱۳۹۱ تا بهمن ۱۳۹۶ در جدول ۱ آمده است. اگر سال ۹۴ را نادیده بگیریم، می‌توانیم بگوییم تعداد منابع مکتوب ارسالی به دفتر سیر صعودی داشته است.

گروه کنترل کیفیت منابع غیر مکتوب در سال ۱۳۹۲ سامانه‌ای به نام خود به نشانی اینترنتی: <http://standard.roshd.ir> راه‌اندازی کرد تا با انجام فرایند ارزشیابی به صورت الکترونیکی، هم سرعت و دقت ارزشیابی به‌طور چشمگیری افزایش یابد و هم تولیدکنندگان در هر زمان و در هر نقطه از کشور بتوانند محصولات خود را ثبت کنند و از نتیجه ارزشیابی محصول خود مطلع شوند.

الحاق گروه کنترل کیفیت به معاونت سامان‌دهی، برگزاری اولین نمایشگاه فناوری آموزشی در بهمن ماه ۱۳۹۵ که با

حمایت معنوی دفتر صورت پذیرفت، حضور تمام‌وقت گروه منابع غیرمکتوب در این نمایشگاه، و همچنین برگزاری دو نشست تخصصی با حضور تولیدکنندگان محصولات آموزشی و نیز دو کارگاه آموزشی - تبیینی سبب شد، تولیدکنندگان هرچه بیشتر با دفتر و فعالیت‌های آن در خصوص ارزشیابی محصولات آشنا شوند.

در نمایشگاه دو طیف از شرکت‌ها و مؤسسه‌ها و افراد حقیقی شرکت کرده بودند:

۱. تولیدکنندگانی که با دفتر آشنا بودند و برای یک یا دو محصول خود از دفتر مجوز دریافت کرده بودند.
۲. تولیدکنندگانی که هنوز با دفتر و فعالیت‌های آن آشنایی نداشتند.

حضور دفتر در نمایشگاه و برگزاری نشست‌های تخصصی در خصوص نحوه ارزیابی و کنترل کیفیت مواد و رسانه‌ها، و مراجعه حضوری به تک تک غرفه‌ها و دعوت از آنان برای ارائه محصولاتشان به دفتر، فرصت مناسبی را برای شناساندن دفتر به‌عنوان مرجع تأییدکننده محصولات آموزشی مناسب فراهم آورد. به طوری که نتیجه

مثبت آن در سال بعد از برگزاری نمایشگاه به‌طور محسوسی عیان شد. چنانچه ملاحظه می‌کنید، در جدول ۲ مقایسه‌ای از روند ارزشیابی محصولات صورت پذیرفته که با روند رو به رشد ۴۵ درصدی در محصولات دریافت شده است.

مطابق این آمار تعداد منابع بررسی شده در انواع منابع مکتوب رشد یافته است. به این ترتیب که فیلم آموزشی ۱۸۳ درصد، نرم‌افزار آموزشی قریب به ۳۰ درصد، و وسایل کمک‌آموزشی ۳۶ درصد، و در مجموع به میزان ۴۵ درصد نسبت به سال گذشته رشد داشته‌اند. این در حالی است که در هنگام تنظیم این گزارش، هنوز پرونده محصولات سال ۱۳۹۶ بسته نشده است.

**آمارها نشان می‌دهد
ارسال منابع آموزشی
غیرمکتوب در سال ۹۶
نسبت به سال قبل، ۴۵
درصد رشد داشته است**

جدول ۲. مقایسه فهرست محصولات بررسی شده در سال‌های ۹۵ و ۹۶ (اول فروردین تا پایان بهمن)

در حال ارزشیابی	بررسی مجدد		رد نهایی		تأیید شده		رشد به درصد	جمع منابع		نوع محصول	
	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۵		۱۳۹۶	۱۳۹۵		
۱۶	۰	۴	۳	۷	۷	۲۴	۱۲	۱۸۳/۳۳	۵۱	۱۸	فیلم آموزشی
۱۳	۲	۳۲	۲۱	۲۱	۲۱	۲۲	۳۴	۲۹/۴۱	۸۸	۶۸	نرم‌افزار آموزشی
۴۱	۰	۵۱	۷۴	۱۹	۱۹	۱۱۴	۸۴	۳۶/۳۶	۲۲۵	۱۶۵	وسيلة آموزشی
۷۰	۲	۸۷	۹۸	۴۷	۴۷	۱۶۰	۱۳۰	۴۵/۰۱	۳۶۴	۲۵۱	جمع